

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K.D. USHYNsky"**

*(Department of General and Differential Psychology,
Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology)*

MOLDOVA STATE UNIVERSITY

(Department of Psychology)

UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW

(Institute of Psychology)

VILNIUS UNIVERSITY

(Institute of Psychology)

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY

(Department of Psychology & Brain Sciences)

ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY

(Department of Language and Psychological and Pedagogical Training)

KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL

UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA

(Department of Psychology)

CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY

(Department of Practical Psychology)

VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY

(Department of Psychology)

ODESA ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS

ACTUAL PROBLEMS OF PRACTICAL PSYCHOLOGY

Collection of scientific works

International Scientific and Practical Internet Conference

May 17, 2024

Odessa – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

*(кафедра загальної та диференціальної психології,
кафедра психіатрії, медичної та спеціальної психології,
кафедра теорії та методики практичної психології)*

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ

(кафедра психології)

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ

(Інститут психології)

ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(Інститут психології)

УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА

(кафедра психології та досліджень про мозок)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

(кафедра психології)

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра практичної психології)

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

(кафедра психології)

ОДЕСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 року

Одеса – 2024

**ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО НАПРУЖЕННЯ**

Стеблина А.О., Дідух М.Л.283

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ШКОЛЯРІВ ДО НАВЧАННЯ

Плавкова Л.С.285

ПРОЯВ ТРИВОЖНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА САМООЦІНКУ У МОЛОДІ

Чекан М.О.289

**ЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ БАТЬКІВ ТА ВЧИТЕЛІВ НА САМООЦІНКУ
ПІДЛІТКІВ**

Урбанович А. П.292

ДИТЯЧИЙ СТРАХ ЯК ОСОБЛИВИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Іванькова А. Г., Денисенко А.О.294

**УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНІ
ДЕТЕРМІНАНТИ**

Бондар К.В., Денисенко А.О.297

**ПРОЯВ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ МІЖ ДІТЬМИ ТА БАТЬКАМИ ТА
УМОВИ ЇХ ПРОФІЛАКТИКИ**

Павутницька А. С.301

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В СІМ'Ї ТА ЙОГО
ВПЛИВ НА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ**

Кускова О. В., Чебикін О.Я.304

**ВЗАЄМОЗ'ЯЗОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ З УСПІШНІСТЮ В
НАВЧАННІ**

Бєбіна О.М.309

**ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В МІЖОСОБИСТІСНИХ
ВІДНОСИНАХ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ ПІДЛІТКІВ**

Солод Є.Є.317

Секція V.

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ У РОБОТІ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА У
СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ**

**ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ
СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Скалецька Є., О., Карпич І. А.321

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ
ПСИХОТЕРАПІЇ У ПАЦІЄНТІВ З ПСИХОСОМАТИЧНИМИ
ЗАХВОРЮВАННЯМИ**

Гапатин С.В., Чугуєва І. Є.323

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА СІМ'ЯМ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Овощнікова М., Бабаян Ю.О.325

Хоча в таких групах підлітка можуть сприймати і цінувати, а сам підліток відчуває психологічний комфорт і задоволеність своїх потреб, не треба забувати про зворотній бік медалі, а саме – безпека. Тому першочерговою задачею для батьків, вчителів та психологів є задача скерувати підлітка на безпечний шлях розвитку свого «Я» [3, с. 9].

Література

1. Bergeron K. E. Challenging the Cult of Self-Esteem in Education. New York: Routledge, 2019. P. 129.
2. Garcia M. V., Mendez I., Ruiz-Esteban C., Fernandez J. M. Self-concept as a predictor of perceived academic self-efficacy in adolescents / Influences and Importance of Self-Awareness, Self-Evaluation and Self-Esteem. New York: Nova, 2022. P. 117-136.
3. Lifshin U., E. Horner D., Greenberg J. Understanding what self-esteem is and why it matters: a terror management perspective / Influences and Importance of Self-Awareness, Self-Evaluation and Self-Esteem. New York: Nova, 2022. P. 1-32.
4. Senigaglia C. Self-esteem as a mindset for strengthening the democratic way of thinking. / Influences and Importance of Self-Awareness, Self-Evaluation and Self-Esteem. New York: Nova, 2022. P. 33-64.

ДИТЯЧИЙ СТРАХ ЯК ОСОБЛИВИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Іванькова А. Г., Денисенко А. О.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

На сучасному етапі, особливо в період воєнного стану, збільшилася кількість тривожних дітей, що відрізняються підвищеним занепокоєнням, невпевненістю, емоційною нестійкістю. Виникнення і закріплення тривожності пов'язані з незадоволенням вікових потреб дитини. Стійким особистісним утворенням тривожність стає в підлітковому віці, опосередковуючись особливостями «Я-концепції», ставлення до себе. До цього вона є похідною широкого кола порушень. Закріплення і посилення тривожності відбувається за механізмом «замкнутого психологічного кола», що веде до накопичення і поглиблення негативного емоційного досвіду, який, породжуючи негативні прогностичні оцінки та визначаючи багато в чому модальність актуальних переживань [2].

Мета роботи – проаналізувати доступну наукову літературу з проблеми дослідження та визначити вплив відчуття провини батьків на розвиток тривожності у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Питання дослідження страхів у дітей в наш час вважається актуальним. Відповідно до визначення, поданого у словнику під редакцією Ю.Л. Неймера, страх є емоційним станом, виникаючим у ситуаціях, що ставлять під загрозу біологічне або соціальне існування індивіда, та спрямованим на джерело реальної або уявної небезпеки. Згідно з А.І. Захаровим, страх вважається однією з основних емоцій людини, що виникає внаслідок впливу загрозливого стимулу [3, с. 80].

У ході аналізу літератури, нами було запропоноване наступне розуміння визначення поняття дитячого страху: дитячий страх - це складний психологічний

феномен, що визначається як емоційна реакція на потенційну небезпеку або загрозу, яка викликає активну мобілізацію психічних та фізіологічних ресурсів дитини для подолання або уникнення даної небезпеки. Цей феномен виникає внаслідок взаємодії між різними факторами, такими як біологічні характеристики, розвиток когнітивних функцій, досвід, соціальне середовище та інші фактори.

Дитячий страх може мати різні прояви, від простих та тимчасових страхів до складних та хронічних страхів, які можуть впливати на повсякденне життя та функціонування дитини. Він може виявлятися у вигляді фізіологічних реакцій, таких як підвищений пульс, пітливість, тривожність, а також у вигляді психологічних проявів, таких як страх, тривога, паніка та уникнення.

Дитячий страх може бути спровокований різними стимулами, такими як темрява, самотність, невідомість, тварини, страх перед втратою близьких, страх перед викликами навколишнього середовища та інші фактори. Крім того, він може мати різні наслідки для психічного та емоційного розвитку дитини, такі як погіршення самопочуття, зниження самооцінки, соціальна ізоляція, а також може призвести до розвитку психічних розладів, таких як тривожність, депресія та посттравматичний стресовий розлад [2].

У зв'язку з цим, розуміння природи та механізмів дитячого страху є важливим завданням для психології та педагогіки, оскільки це дозволяє розробляти ефективні стратегії психологічної підтримки та впливу на психічне здоров'я дітей, спрямовані на зменшення страху та підвищення їхньої адаптації до оточуючого середовища.

У науковому дискурсі існує різноманітні класифікації страхів. У вищезгаданому словнику Неймера описані три основних види страхів: реальний, невротичний і вільний страх. Аналіз А.І. Захарова розкриває сім основних підгруп страхів: медичні, пов'язані зі страхом перед уколами, кров'ю, лікарями, болем та хворобами; страхи пов'язані з можливістю фізичної травми, такі як несподівані звуки, напади, транспортні засоби, вогонь, пожежа, стихійні лиха та війна; страх перед смертю, як своєю, так і батьків; страхи, пов'язані з тваринами та казковими персонажами; страхи, пов'язані з сном, кошмарними снами та темрявою; соціально-посередковані страхи, такі як страх перед людьми, батьками, їхніми покараннями, запізненням та самотністю; і, нарешті, страхи, пов'язані з простором, такі як страх висоти, глибини, води, закритого та відкритого простору.

Авторська класифікація дитячого страху, запропонована нами після аналізу чисельних джерел наукової літератури, включає в себе різні аспекти цього складного психологічного явища. Основні категорії цієї класифікації такі:

1. Вікові особливості страху: розрізняються страхи у різних вікових групах дітей. Наприклад, маленькі діти можуть більше боятися темряви або втрати близьких, тоді як підлітки можуть переживати страх перед втратою соціального статусу або соціальним відхиленням.

2. Тип стимулу, що викликає страх: страх може бути пов'язаний з різними об'єктами або ситуаціями, такими як темрява, висота, тварини, самотність тощо.

3. Інтенсивність страху: страх може бути легким, помірним або інтенсивним, залежно від ступеня тривоги та відчуття загрози, які він викликає.

4. Стратегії подолання страху: діти можуть використовувати різні стратегії для подолання свого страху, такі як збір інформації про страшний об'єкт, пошук підтримки в дорослих або уникнення джерела страху.

5. Психологічні та соціальні наслідки страху: страх може мати різні наслідки для психічного та емоційного розвитку дитини, такі як погіршення самопочуття, зниження самооцінки, соціальна ізоляція тощо.

Ця класифікація дозволяє краще розуміти різноманітні аспекти дитячого страху і враховувати їх при розробці стратегій психологічної підтримки та впливу на психічне здоров'я дітей.

Молодший шкільний вік характеризується найвираженішими страхами, що зумовлено не стільки емоційним розвитком, скільки когнітивним розвитком дитини, особливо зростанням її розуміння небезпеки. Цій проблемі приділяють увагу такі дослідники, як А.І. Захаров, В.Л. Леві, Г. Еберлейн та інші.

Дитячі страхи є характерними для певного віку та рівня психічного розвитку, проте вони також можуть виявлятися при деяких психічних розладах, таких як неврози. При рівних умовах страхи найчастіше спостерігаються у дітей з емоційною чутливістю, великою обережливістю та думковою активністю, а також у дітей, батьки яких проявляють занадто велику обережливість та переймання щодо будь-якої, навіть уявної, небезпеки.

Аналіз літературних джерел щодо проблеми страхів у молодшому шкільному віці свідчить про взаємозв'язок вікових страхів дітей з концепцією вікової норми у розвитку. Важливо підкреслити, що високий рівень інтенсивності та частоти вияву страхів може викликати негативний вплив на формування особистості, особливо якщо ці страхи мають патологічний характер. У молодших школярів спостерігається широкий спектр страхів, таких як страх самотності, темряви, бандитів, смерті, крові, болю, уколів, лікарів, води, вогню тощо. Ці емоційні реакції співпадають з інтенсивним розвитком емоційної сфери особистості в даному періоді, що свідчить про їх високу емоційну "закріпленість" [1, с. 102].

Варто відзначити, що значна кількість страхів у молодших школярів може бути пов'язана з навчальною діяльністю, яка в цьому віці відіграє ключову роль. Проте несприятливі умови навчання можуть формувати комплекс страхів, що негативно впливає на успішність навчальної діяльності та адаптацію загалом.

Очевидно, що сучасні трансформації в соціальній та економічній сферах суспільства впливають на ситуацію соціального розвитку молодших школярів, що призводить до змін у їх особистісному, включаючи емоційний, розвитку.

Як психологічний феномен, дитячий страх є складовою дитячої психіки, яка ретельно досліджується з різних наукових підходів. У рамках розв'язкової психології дитинства особлива увага приділяється вивченню взаємозв'язку страху з фізіологічним і психічним розвитком дитини на різних етапах її життя. Дитячий страх, як правило, визначається як емоційна реакція на потенційну

небезпеку або загрозу, що спонукає до активної мобілізації психічних та фізіологічних ресурсів для подолання або уникнення даної небезпеки.

Психологічні студії виявили, що властивості дитячого страху мають різноманітні відтінки, що залежать від таких факторів, як вік дитини, її темперамент, соціальне оточення, сімейні зв'язки та інші. Наприклад, в молодшому віці діти можуть виявляти більшу схильність до страху перед розлученням з батьками або перед незнайомими об'єктами, такими як темрява або страх перед відповідальністю за свої дії. У середньому та старшому віці страхи можуть проявлятися в складніших формах, пов'язаних зі страхом перед втратою соціального статусу, відмінністю від оточуючих або перед соціальним відхиленням [2, с. 16].

Доцільно також враховувати індивідуальні риси дитячого страху, такі як його інтенсивність, тип стимулу, що викликає страх, а також методи подолання страху, які можуть використовувати діти. Наприклад, деякі діти можуть прагнути активно збирати інформацію про об'єкт свого страху, з метою зменшення ступеня невизначеності та ризику. У той же час інші діти можуть шукати підтримки та захисту у дорослих або відволікатися від джерела страху шляхом його уникнення.

Висновки

Таким чином, дитячий страх, як складний психологічний феномен, становить предмет інтенсивних досліджень у різних галузях психології. Розуміння його особливостей у контексті розвитку дитини, її індивідуальних характеристик та соціокультурного середовища, має вирішальне значення для ефективної практичної роботи з дітьми та підлітками, спрямованої на забезпечення їх психічного здоров'я та адаптацію до соціального середовища.

Література

1. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. К.: Каравелла, 2016. 344 с.
2. Власова О., Потонська О. Аналіз впливу дитячих страхів на формування стереотипів дорослої людини. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Соціальна робота». Том 1, №7. Київ, 2021.
3. Гребінь Н. Переживання страхів дітьми з різними особистісними особливостями. *Вісник Львівського університету*. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 9. С. 79–87.

УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІТА ІЇ ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ

Бондар К.В., Денисенко А.О.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

На сучасному етапі при навчанні іноземної мови відбулися значні позитивні зміни в організаційному та змістовному аспектах. Істотно змінився соціокультурний контекст вивчення, відповідно, зросли освітня і самоосвітня функції в школі, а також їхня професійна значущість на ринку праці в цілому.

Навчання іноземним мовам, характеризується динамічною диверсифікованістю варіантів вивчення предмета, диктує необхідність привести